



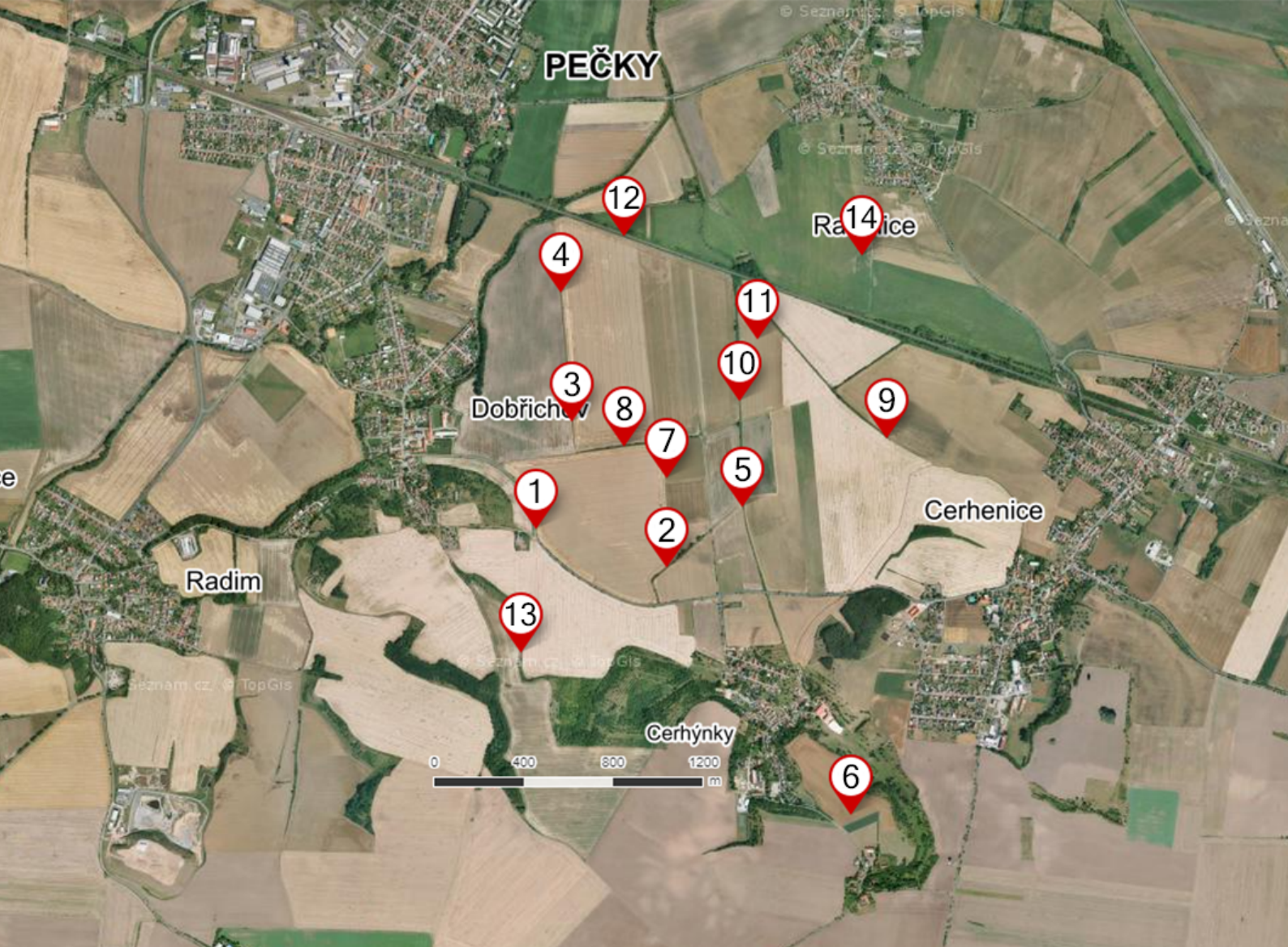
MIMOŘÁDNÁ HNÍZDNÍ SEZÓNA

dravců a sov v okolí Dobřichova na Kolínsku

Na začátku dubna 2020 jsem za jedné klidné jasné noci zaslechl ze zahrady hlas tokajícího samce kalouse pustovky (*Asio flammeus*). Vstřebání tohoto zjištění nějakou dobu trvalo, ale za pár minut jsem uvěřil, že se mi to opravdu nezdá, a vydal se situaci do polí za vesnici prozkoumat. A tak se v nejbližších dnech podařilo objevit bezprecedentní koncentraci tokajících pustovek na velmi malém území středních Čech na Kolínsku.

Můj den na konci první dubnové dekády typicky začínal až okolo poledne, kdy jsem se probudil po nočním monitoringu. Aktivita pustovek začínala nejdříve po páté hodině odpolední a tou dobou už jsem čekal připravený na lokalitě, kde se nad lesknoucími se listy nekonečných

ozimů a drobným oparem vznesly elegantní siluety lovcích a tokajících sov, stále více zlatnoucí v zapadajícím slunci. Aktivita pak vrcholila většinou v těch nejposlednějších minutách slunečního svitu, kdy se všichni samci odlepili od země a začali kroužit ve výšce a tokat, zatímco nad ozim vzlétly mnohem tmavší samice. Tou dobou jsem buď zaujal pozici s co největším rozhledem, abych zahlédl co nejvíce samců z jednoho místa, nebo jsem se snažil zamaskovat ve větší blízkosti některého z párů, sledovat jeho chování a odhadnout fázi hnízdění. Po setmění jsem pak zkoušel pátrat v širším okolí po dalších hnízdních lokalitách tohoto druhu. Pátrání bylo ale překvapivě téměř bezvýsledné, a to nejen v dubnu, ale po celou hnízdní sezonu. Celkem se podařilo určit 14 teritorií, z nichž 11 se nacházelo na malé polní lokalitě mezi Do-



Obr. 1: Rozmístění tokajících samců kalouse pustovky na začátku hnízdní sezony, číslování podle pořadí nálezu.

břichovem a Cerhenicemi. Naprostá většina samců obsadila ozimou pšenici, celkem ve třech případech (5, 6 a 13) se ale jednalo i o řepku olejku. Stanovení přesného počtu samců trvalo několik týdnů a v prvotních fázích bylo poměrně obtížné rozlišit jednotlivé okrsky. Při sčítání významně pomohly četné konflikty na hranicích teritorií, ale také například variabilní hlasový projev, kdy někteří samci (především 13) houkali zpravidla výrazně rychleji a vyšším hlasem. Je velmi pravděpodobné, že pozornosti unikla ještě další teritoria, která neúspěšně ptáci opustili již během dubna. Tomu nasvědčuje například pozorování 6. samce, který 12. dubna intenzivně obhajoval poměrně malé teritorium na kopci 1,5 km od nejbližšího souseda

a tedy nejdál od jádrové lokality, ale při žádné z dalších kontrol už zaznamenán nebyl.

Nakonec se podařilo zjistit 10 prokázaných, 2 pravděpodobných a 2 možná hnízdění. 10 hnízd bylo s přesností na desítky metrů zaměřeno a 5 z nich přímo dohledáno. A protože byla početnost hrabošů opravdu hodně vysoká, nezůstalo jen u pustovek. Na lokalitě zahnízdily také tři páry motáka lužního (*Circus pygargus*), minimálně 6 párů motáka pochopa (*Circus aeruginosus*) a dlouhou dobu zde tokal i mladý samec motáka pilicha (*Circus cyaneus*). Konečně mimořádné pozorování dvou mladých tokajících samců a jedné samice motáka stepního (*Circus macrourus*) vyústilo v první vyhníždění toho-



Obr. 2: 2K samice motáka stepního na hnízdě

to druhu na území České republiky. Mladý pár zde začátkem května zahnízdil v řepkovém poli a i přes nepřízeň počasí a vysoké riziko predace v první polovině července úspěšně vyvedl tři mláďata.

Jaká byla hnízdní úspěšnost?

Všechna přímo dohledaná hnízda byla úspěšná, jinde však byla zaznamenána i předčasná ukončení hnízdění. Z 10 prokázaných hnízdění kalouse pustovky bylo 7 úspěšných, tedy 70%. U páru č. 9 byla nejpravděpodobnějším důvodem rychlého konce polní louže, která vznikla okolo 22. května v místě hnízda a mimo to zničila rozsáhlý porost pšenice okolo. Pár č. 4 byl pozorován naposledy 14. května, kdy podle chování již došlo k líhnutí mláďat. Hnízdo

se nacházelo poměrně blízko k okraji pole pro možnou a zřejmě pravděpodobnější predaci a zároveň také blízko k železnici, kde mohl být některý z rodičů sražen vlakem. Poslední neúspěšný pár č. 5 byl jedním z mála, které zahnízdily v řepce. Na tomto poměrně malém poli byl pozorován v mimořádných počtech potkan (*Rattus norvegicus*) a predace se zdá být tou nejpravděpodobnější možností, stejně jako u velmi blízkého hnízda motáka pochopa.

Moták pochop vyhnízdil úspěšně jen v 50% případech, tedy v počtu tří párů. Všechna neúspěšná hnízda se nacházela v řepce a příčinou neúspěchu mohla být predace stejně jako nepřízeň počasí. Úspěšnější byly páry v rákosí u melioračních kanálů s minimálně pěti vyvedenými mláďaty od každého z nich, zatímco hnízdo č. 2 v pšenici opustilo pouze jediné mládě.

U motáka lužního vyhnízdily dva ze tří párů. Jedno zmařené hnízdění padlo za oběť nepřízní počasí, kdy ještě před dohledáním hnízda došlo k popadání porostu pšenice vlivem prudkého přívalemého deště a větru. Co se s hnízdem dělo dál není jasné, ale oba rodiče lokalitu ve velmi krátké době opustili.

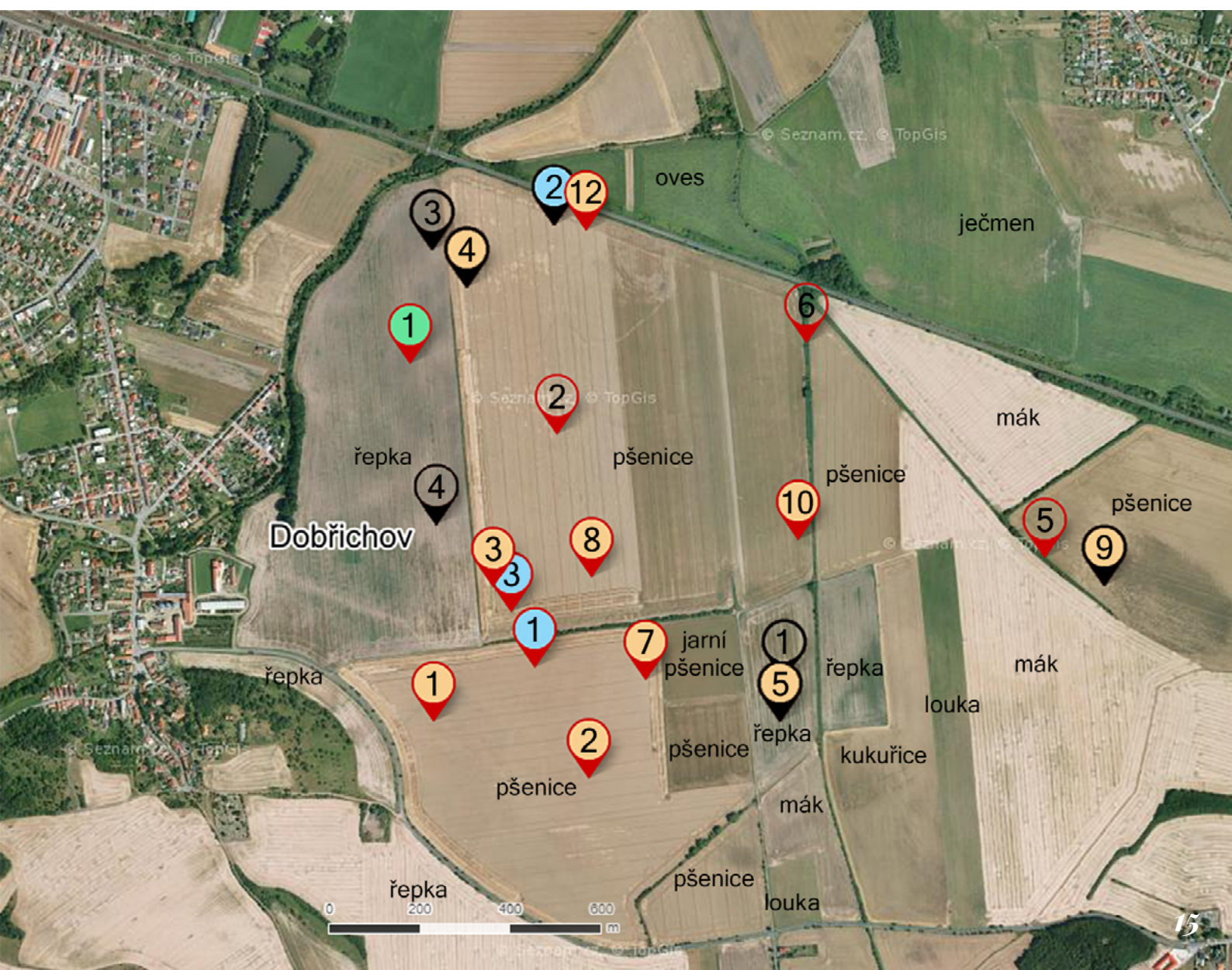
Dravci a sovy jako atrakce pro veřejnost

Období plošné karantény bylo po celý začátek jara typické mimořádným pohybem lidí ve volné krajině. Nejinak tomu bylo i na této lokalitě, která je poměrně dobře dostupná z okolních

obcí. To představovalo nezanedbatelné riziko pro ptáky v nejcitlivějším období hnízdění, kdy probíhalo hromadně zakládání snůšek. Menším problémem byli chodci a cyklisté na okrajích polí, větším hledači kovů, majitelé modelů letadel a především enormně časté pobíhání psů včetně jejich tréninku přímo v polích.

Hnízdiště bylo ihned po objevu zveřejněno a návštěvnost lokality předčila veškerá očekávání. Pozorovatelé byli situováni na první polní cestu, odbočující po příjezdu od Dobřichova do polí. Tudy procházela do té doby nic netušící veřejnost do těch nejvíce inkriminovaných míst. Po dlouhou dobu nenastal jediný večer,

Obr. 2: Rozmístění hnízd na lokalitě. Běžová výplň kalous pustovka, průhledná moták pochop, modrá moták lužní a zelená moták stepní. Černými body jsou označena neúspěšná hnízdění.



kdy by na pozorovacím místě nestálo alespoň jedno auto. Naopak několikrát při počtu až 8 aut docházelo místo na parkování. Všem, kteří pomohli s upozorňováním veřejnosti na citlivost lokality, patří velký dík. Od třetí dubnové dekády již nebyl na lokalitě pozorován žádný pohyb lidí v poli. Za celou hnízdní sezonu lokalita hostila okolo 180 návštěv celkem 120 pozorovatelů.

Ze strany birderské veřejnosti bylo ohleduplné chování pravidlem i bez doporučení, jak se na

lokalitě chovat. Po atakování stovky návštěv ale samozřejmě významně vzrostlo riziko výskytu nezkušeného pozorovatele nebo fotografa, který by se mohl snažit o co nejlepší fotku přes všechny zábrany. Díky téměř neustálému dohledu nad lokalitou však problém nenastal a celkem čtyři osoby byly hned v terénu po překročení bezpečné vzdálenosti na riziko rušení ptáků upozorněny.

Text a foto: Jan Studecký

Bude moták stepní pravidelně hnízdit v západní Evropě?

V roce 2017 byl zjištěn první hnízdící pár motáků stepních (Circus macrourus) v Nizozemsku. Jednalo se o první známé hnízdění tohoto druhu v západní Evropě a také první případ hnízdění v zemědělské oblasti. Pár tehdy úspěšně vyvedl čtyři mláďata v pšeničném poli u Groningenu. V roce 2018 ornitologové zaznamenali další pokus o hnízdění, tatáž samice motáka stepního se tentokrát spárovala se samcem motáka lužního (Circus pygargus). V roce 2019 byl opět nalezen pár motáků stepních a jejich příběh v Nizozemí pokračuje. Začátkem června na hnízdě ochránáři sečetli šest mláďat! Takto vysoký počet mláďat je možný pouze v letech s dostatkem kořisti. Všech šest mláďat bylo 19. června 2019 okroužkováno a začátkem července byla všechna úspěšně vyvedena. V sezóně 2019 přišla zajímavá zpráva z jižní Evropy. Nizozemský moták stepní, který byl označen individuálním odečitatelným kroužkem C3 byl nalezen jako hnízdící ve Španělsku. Pro Španělsko je tento nález prvním prokázaným hnízděním motáků stepních. Zdejší pár španělských motáků vyvedl jedno mládě. Z minulých let je znám hnízdící pár v roce 2017 ve Finsku poblíž Oulu. Další populace se nacházejí ve stepích východní Evropy a Asie.

